פרשיות באגרות הראי"ה

יסוד הישיבה המרכזית העולמית

אלול תר"ע – תמוז תרפ"ה (1910–1925)

11 אגרות

הסיפור, האגרות לפי הסדר, ונוסח האגרות המלא

igrot.shlomo-aviner.net

הסיפור בקצרה

כבר ביפו חלם הרב קוק על ישיבה מסוג חדש: ישיבה לישוב החדש, שבה צעירים ילמדו כמה שנים ויצאו ממנה לחיים כאנשי תורה. ישיבתו ביפו, שנוסדה בשנת תרס"ט, מנתה עשרות תלמידים בלבד ונתפרקה כעבור כמה שנים. אחרי שנבחר לרב ירושלים (ראו בפרשת ההזמנה לרבנות ירושלים (תרע"ח-תרע"ט)), התגבש החלום לתוכנית גדולה יותר: 'הישיבה המרכזית העולמית' בירושלים, שתהיה מרכז התורה לכל ישראל.

חוג תלמידים התכנס סביב הרב קוק בירושלים, ובשנת תרפ"ד נוסדה בביתו ישיבת 'מרכז הרב', כגרעין לישיבה העולמית. האגרות שבמעשייה עוקבות אחרי החלום מיפו ועד ירושלים, ואחרי המאבק הקשה לכלכל את התלמידים ולקנות מגרש לבניין.

האגרות לפי הסדר

כרך א', אגרת שכח: 1. לגביר חיים הכהן, באלול תר"ע, מיפו: בקשת תמיכה בישיבה המרכזית לישוב החדש, שכבר הוחל ביסודה. הישיבה תהיה גשר בין הישוב החדש לישוב הישן. חסרה בארץ ישיבה שצעירים ילמדו בה שנים קצובות ויצאו לחיים.

"בכלל חסרה לנו בא"י ישיבה שצעירים ילמדו בה משך קצוב של שנים ויצאו ממנה בתור אנשים שקנו להם קנין תורה חשוב"

כרך ב', אגרת תלט: 2. לרב אליעזר משה אייזנשטדט, רב בפטרבורג, בסיוון תרע"ב: הרב קוק הוגה שנים רבות ברעיון ישיבה מרכזית לישוב החדש, שתנאיו שונים מתנאי הישוב הישן. הרב קוק כבר החל לבנות יסוד מעשי, ומצרף את קווי התוכנית.

"זה לי שנים רבות מאז עליתי אל הקודש שהנני הוגה ברעיון של יסוד ישיבה מרכזית בשביל הישוב החדש"

> מלחמת העולם הראשונה הפסיקה את התוכנית. אחרי המלחמה שב הרב קוק לארץ, ונבחר לרב ירושלים.

כרך ד', אגרת תתקצב: 3. לד"ר ב' רבל, ראש ישיבת רבי יצחק אלחנן בניו יורק, בכסלו תר"פ: הנסיעה לאמריקה (ראו בפרשת מסע הרבנים לאמריקה (תרפ"ד)) נמנעה, ובארץ התברר עד כמה העניין דחוף. אי אפשר שירושלים תרכז רק את הצעירים החילוניים באוניברסיטה. יש להתחיל בבניין ובקרן.

"אין שום אפשרות לצייר, שירושלים עיה"ק תהיה מרכזת רק את הצעירות החילונית ע"י האוניברסיטה"

כרך ד', אגרת אקמג: 4. 'קריאת הקודש' ליסוד הישיבה המרכזית העולמית, באלול תרפ"ב: יש כוח כביר שבונה את הארץ גם ברוח, בחינוך ובספרות, אבל אלה מעשי חול. המוסדות הקדושים הקיימים רק מחזיקים מעמד. לכן צריך ישיבה מרכזית, שתמלא את החסרון.

"אבל כל המעשים הללו, מעשי חול המה, וברוח חול הנם נעשים ומסתדרים"

כרך ד', אגרת אריח: 5. המלצה על הרב אליהו לנדא, נין הגר"א, באדר ראשון תרפ"ד: אוסף הספרים 'מדרש אליהו' שייסד נמסר ל'מרכז הרב', ויהיה הספרייה של הישיבה העולמית. הרב קוק מבקש לשלוח ספרים.

"שהוא יסוד הכנת הישיבה המקווה בעז"ה"

כרך ד', אגרת ארלא: 6. לבנו הרצי"ה ולכלתו, בניסן תרפ"ד, מניו יורק, בזמן מסע הרבנים לאמריקה: הרב קוק שמח בידיעות על 'המרכז'. הריווח הגדול מן הטלטול הוא פרסום רעיון הישיבה המרכזית.

"מהריוח של כל הטלטולא הקשה, אני חושב פרסום רעיון ישיבה מרכזית"

כרך ד', אגרת ארמ: 7. למערכת 'הארץ', בסיוון תרפ"ד: בעיתון נכתב שישיבת סלבודקה, העוברת לארץ, תוקם "בהתחרות" עם בית מדרשו של הרב קוק. אין שום תחרות שלילית: מקדמים בשמחה כל מפעל תורה, ומקווים לתחרות חיובית של "קנאת סופרים".

"בשמחה אנו מקדמים את כל מפעל חדש לחזוק התורה והרבצתה בא"י ביחוד"

כרך ד', אגרת ארסב: 8. ל'צעירי ישראל' בניו יורק, בחנוכה תרפ"ה: הישיבה המרכזית עומדת עכשיו בראש. נוספו תלמידים יקרים, ויש להתחיל בבנייה. בלונדון נוסד ועד לבניין הישיבה.

"מצאנו ב"ה תלמידים יקרים נוספים, העתידים להיות בע"ה גדולים בישראל"

כרך ד', אגרת ארצד: 9. פרוספקט הישיבה המרכזית העולמית, בשבט תרפ"ה: ירושלים תהיה המקום של התורה הגדולה בעולם לכל ישראל. 'מרכז הרב' הוא הגרעין. אי אפשר שמפעלי התחייה יהיו רק גימנסיות ואוניברסיטאות.

"תעשה האכסניה של תורה היותר גדולה, שבכל העולם כולו בעד כל ישראל"

כרך ד', אגרת אשח: 10. לרב יעקב שפירא, ראש ישיבת וולוז'ין, באדר תרפ"ה: הרב קוק זוכר את לימודו בוולוז'ין בצל הנצי"ב. אבל את הבחורים אי אפשר לקבל עכשיו לישיבה המרכזית, כי מספר התלמידים כבר עבר את גבול היכולת, אלא אם יש להם כלכלה.

"כבר עבר המספר של המתקבלים את גבול היכולת החומרית שלנו"

כרך ד', אגרת אשלו: 11. לוועד הישיבה המרכזית העולמית, בתמוז תרפ"ה: ההוצאה החודשית גדלה, תלמידים מצוינים באים, ורבים מבקשים לעלות. יש לחפש נדבות גדולות לבניין על המגרש.

"תלמידים מצוינים ובחירים מערים שונים באים להסתפח בישיבה הקדושה"

מה קרה אחר כך

הבניין הגדול שחלם עליו הרב קוק לא נבנה בימיו. הישיבה נשארה בבית הרב, ומנתה כמה עשרות תלמידים, ובשלב מסוים נאלצה לקבל רק תלמידים שיכלו לכלכל את עצמם. אבל 'מרכז הרב' המשיך להתקיים אחרי פטירת הרב קוק, בהנהגת הרב יעקב משה חרל"פ ואחר כך הרצי"ה, ונעשה לישיבה החשובה של הציונות הדתית.

מה מלמדת הפרשה

תורה לחיים. "חסרה לנו בא"י ישיבה שצעירים ילמדו בה משך קצוב של שנים" (כרך א', אגרת שכח), ויצאו ממנה לחיים.

הקודש בתוך התחייה. מפעלי התחייה לא יוכלו להיות רק חילוניים, "כי אם בעיקר אנחנו צריכים שאורה של תורה במקור הקודש שלה יאיר מירושלים בעד כל הגולה" (כרך ד', אגרת ארצד).

תחרות חיובית. הרב קוק מקווה לתחרות של "קנאת סופרים והשפעת גומלין שתרבה חכמה תורה וי"ש" (כרך ד', אגרת ארמ).

נוסח האגרות

11 האגרות שבפרשה, לפי הסדר, כל אחת עם התמצית שלה

אגרות הראי"ה – כרך א' – אגרת שכח

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"ב אלול תר"ע - יפו **נמען:** הגביר חיים הכהן

הרב קוק מבקש תמיכה בישיבה המרכזית לישוב החדש שהחל ביפו. היא נחוצה כגשר בין הישוב החדש לישן. חסרה בארץ ישיבה שבה צעירים לומדים כמה שנים ויוצאים לחיים, ולא רק ישיבה של מקבלי תמיכה לכל חייהם. הישיבה תחנך בתורה, בדעת ובאהבת האומה והארץ, ותלמידיה יהיו בעלי הופעה נאה. המורה שם טוב גפן נוסע לגייס כספים.

עיקרי הדברים

- הישיבה המרכזית ביפו.
- ישיבה לתקופה ולא לכל החיים.
- חינוך לתורה, דעת ואהבת הארץ.
- שליחות שם טוב גפן.

נוסח האגרת

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], י"ב אלול תרעי"ן.

שלו'[4] וברכת השנים לכבוד ידידי הגביר הנכבד, איש אשר רוח בו, מר חיים הכהן נ"י[5].

מאז אשר נזדמן הדבר שטיילנו ארוכות וקצרות בעניינים נכבדים, שאחד מהם הוא דבר תוצאות יסוד הישיבה, שהנני מוצא בע"ה[6] שנחוץ מאד ליסדה פה בתור ישיבה מרכזית פעיה"ק[7] והמושבות, כלומר לישוב החדש של עם ד' באי"י[8] בכללו. ודבר כבודו הי'[9] אלי אז שנדבר בענין יקר זה מתוך הכתב בעה"י[10], עצרתי את דברי ולא באתי בכתובים עם כבודו בזה, לעוררו להיות פועל במעשה והשפעה על החוג הנכבד שלו בנידון דנן, עד אשר עלתה בידי ב"ה יסוד התחלה, הנותנת כעת תקוה לשגשוג הענין, כפי תקותי ותקות טובי בני עמנו, המצפים להטבת מצב ישוב א"י[11] בחומר ורוח, בימין ד' רוממה.

הישיבה מוכרחת היא להברא, בשביל הרמת ערכו של הישוב החדש והגדלת חבתו ברבת בני עמנו. הישוב הזה אינו יכול כעת להתמזג עדיין עם הישוב הישן אם לא ע"י[12] מעבר כזה, שיוכל לספוג ממנו את הטוב שבו ולהשפיע עליו ג"כ[13] מזה.

בכלל חסרה לנו באי"י ישיבה שצעירים ילמדו בה משך קצוב של שנים ויצאו ממנה בתור אנשים שקנו להם קנין תורה חשוב, לבא אח"כ[14] לאיזה מטרה בחיים. זאת חסרה לנו באי"י. בני הישיבות לפי המובן הרגיל, הם אנשים שנכנסו בישיבה, לומדים בפי"ע[15] ומקבלים תמיכה כל ימיהם. נכבד הדבר הזה לגבי ירושלים והישוב הישן, אבל הוא דבר שאינו מתאים כלל להתביעות של הישוב החדש, ושל הנוהרים אליו. חוץ מזה אנו צריכים ישיבה שתכלכל בהשפעה רוחנית את חניכיה, כלומר לא רק קיבוץ של לומדים מעצמם, כי"א[16] תלמידים מקשיבים ומתחנכים, ויחד עם זה מתחנכים בחינוך ישר של תורה, של דעת ושל חבה לאומית לאומה ולארץ, בכריכה הגונה עם אור תורה ויראת שמים, שכפי תכונת הדור אי אפשר בלא זה, ביחוד-בישוב החדש.

מחונכים כאלה צריכים להיות מונהגים בהנהגה יפה ונעימה במראה חיצוני יפה והגון, נוסף על ההסתגלות הפנימית לאור תורה ומדות טובות.

כל זה ומכשירים רבים זולתם דורשים הוצאה רבה וחשובה, אשר אקוה שימצאו לנו אוהבי ישראל וארץ ישראל, היודעים לחבב את התורה ויסודתה בהררי קודש, בתור ראשית אונים לתחית האומה וצפיית ישועתה, שהם יעבדו אתנו שכם אחד להוציא די כח לכונן את העבודה הגדולה הזאת ולהגדיל פעלה.

איני צריך להיות מרבה דברים לפני לבו הער והנח לקלוט אל תוכו כל דבר אצילי וקדוש. בטוח אני בעה"י ע"פ[17] הכרתנו שעלתה יפה בע"ה בהיותו עמנו פה ובטוהר רוחו, שיאבה להיות מראשי העובדים לטובת המוסד אשר זה מעט הוסד, ועליו להרחיב צעדיו ללכת מחיל אל חיל בע"ה. והנה נוסע בזה הרב החכם הנעלה, אחד ממורי הישיבה מר שם טוב גפן נ"י, בטח יתקבל בכל אותות אהבה מכבודו ויתן בטובו את ידו לו, והי'[18] לזכרון טוב בהיכל ד' ואדמת הקודש ותחייתה עדי עד. והי' שלו' וברכה כנה"ר[19] ונפש דושו"ט[20] ברגשי כבוד ואהבה נאמנה,

הק' אברהם יצחק ה"ק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. שלו' - שלום
5. נ"י - נרו יאיר
6. בע"ה - בעזרת השם
7. פעיה"ק - פה עיר הקודש
8. בא"י - בארץ ישראל
9. הי' - היה
10. בעה"י - בעזרת השם יתברך
11. א"י - ארץ ישראל
12. ע"י - על ידי
13. ג"כ - גם כן
14. אח"כ - אחר כך
15. בפ"ע - בפני עצמו
16. כ"א - כי אם
17. ע"פ - על פי
18. והי' - והיה
19. כנה"ר - כנפשו הרמה
20. דושו"ט - דורש שלומו וטובו

אגרות הראי"ה – כרך ב' – אגרת תלט

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ד סיון תרע"ב - יפו **נמען:** הרב ד"ר אליעזר משה אייזנשטדט, רב בפטרבורג

הרב קוק הוגה שנים ברעיון ישיבה מרכזית לישוב החדש, שתנאיו שונים מהישוב הישן. הרב קוק החל בבסיס מעשי, ומבקש תמיכה חומרית ורוחנית.

עיקרי הדברים

- ישיבה מרכזית לישוב החדש.
- בקשת תמיכה.

נוסח האגרת

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], כ"ד סיון תרע"ב[4].

ישאו הרי קודש ברכה לכבוד ידידי הרב הגדול בתורה וחכמה, נודע למשגב ולשם תפארת מו"ה[5] אליעזר משה ד"ר[6] אייזנשטאט שליט"א[7], רב לעדת ישורון בקמ"ר[8] פטרבורג יצ"ו[9].

אדוני החביב,

זה לי שנים רבות מאז עליתי אל הקודש שהנני הוגה ברעיון של יסוד ישיבה מרכזית בשביל הישוב החדש, שתנאיו שונים מתנאי הישוב הישן במהלך החיים הרוחניים שלו, ושהוא צריך אימוץ של קודש, זה הוא למעלה מכל ספק.

בכחי הדל החילותי לבנות יסוד מעשי למטרתי, ובצור ישראל אשען שיאמצני לחזק את הענין בהדרגה שילך הלך וקרוב לשאיפה הראויה מכל ישרי לב, שלומי אמונים והוגי דעת, הקשורים בכל לב לתחיית עמנו בארץ אבות.

הנני שולח בזה להדרת כבודו את הפתקא הקצרה, הכוללת את הקוים היסודיים של מגמת פני. אקוה שכבודו יהיה מהעוזרים הראשיים על ידי בתמיכה חמרית ורוחנית, בדבר הגדול והקדוש הזה, אשר איני מוצא שום צורך להאריך בערכו של הרצון כלל לפני חכם לב ואיש רוח ככת"ר[10]. וע"ד[11] היכולת והשכלול מובן הדבר שהם כפי המדה שאנשי לב ואנשי מעשה יואילו לתן לי יד לעבוד במפעל קודש זה.

בתקותי לתשובתו הנכבדה ושימת לבבו לדברי אחתום בברכה כנה"ר[12] ונפש דוש"ת[13] באה"ר[14] והדרת כבוד ויקר,

הק' אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. תרע"ב - השנה תרע"ב (1911/1912)
5. מו"ה - מורנו הרב

6. ד"ר - דוקטור
7. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
8. בקמ"ר - בקרית מלך רב (כינוי לעיר בירה)
9. יצ"ו - ישמרה צורה ויחייה
10. ככת"ר - ככבוד תורתו
11. וע"ד - ועל דבר
12. כנה"ר - כנפשו הרמה
13. דוש"ת - דורש שלומו ותורתו
14. באה"ר - באהבה רבה

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת תתקצב

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"א כסלו תר"פ **נמען:** ד"ר ב' רבל, ראש ישיבת רבי יצחק אלחנן, ניו יורק

הנסיעה לאמריקה נמנעה, ובארץ התברר עד כמה דחופים העניינים: אי אפשר שירושלים תרכז רק את הצעירות החילונית דרך האוניברסיטה. יש להתחיל בבניין ובקרן לישיבה המרכזית, ואחר כך לקבוע תוכנית בהסכמת חכמי הדור. הרב קוק שואל על נדבת גיסיו של הרב לוינטל, ומספר על מגרש עם בניין שאפשר לקנות. הישיבה היא אחד מסעיפי התנועה, שתפעל 'בחופש מוחלט' וביחס ידידותי לחילונים. החלו צעדים לבית דין כללי.

עיקרי הדברים

- הישיבה מול האוניברסיטה.
- קרן ובניין תחילה.
- נדבת הגבירים.
- בית דין כללי.

נוסח האגרת

ב"ה י"א כסליו תר"פ[1]

לכבוד הרב הגאון החכם הנעלה מר ד"ר[2] רעוול שליט"א[3]

ר"מ[4] בישיבת הגאון ריי"א ז"ל[5] בנוי-יארק יצ"ו[6] אחדשה"ט[7] באה"ר[8]. הנה מאת די היתה זאת, שנמנעה נסיעתי לאמריקא אשר עלתה לפנינו במחשבה, בשביל מחשבות רבות ערך לחיי עמנו על אדמת הקודש. וכאשר באתי ב"ה[9] אל מחוז חפצי, ונקבעה דירתי פעיה"ק[10] ת"ו[11], ראיתי עד כמה גדול הוא הערך של אותם הדברים אשר למענם חפצתי לנסוע לאמריקא, ועד כמה הדבר נוגע עד נפש עמנו, ושאי אפשר לדחותם כלל, כי ים הזמן הולך וסוער. וע"כ[12] אקוה שחליפות המכתבים שבינינו, סו"ס[13] יובילו אותנו בעי"ה[14] לאותה המטרה הראויה, שהיתה לה שאיפתי במחשבת הנסיעה. והנה מה שעומד על הפרק כעת הוא ענין הישיבה המרכזית, המוכרחת עכשיו להתיסד בעיר קדשינו, אין שום אפשרות לצייר, שירושלים עיה"ק[15] תהיה מרכזת רק את הצעירות החילונית ע"י[16] האוניברסיטה, והצעירות הקדושה המקודשת לתלמוד תורה ויראת שמים, תשאר פזורה בלא רכוז ורוממות רוח.

והנה תחלת כל דבר, צריכים אנחנו לגשת אל הבנין ואל יסוד קרן לתחלת ההספקה של ההוצאה, עד אשר תעמוד הישיבה הכן על עמדתה. ואח"כ[17] נציע יפה, ע"פ[18] הסכמת חכמי דורנו שי'[19], את פרשת הפרוגרמה וסידור התכנית כולה. וכאשר הודיע לי ידידנו הרב לעווינטאל שי', ע"ד[20] נדבת גיסיו הגבירים, יודעני נא כעת כת"ר[21] את פרטי הדברים, את הסכום שהם מקדישים ליסוד הישיבה ואת תנאי הדרישה שלהם, ויואל נא לזרזם במוקדם היותר אפשרי. והנה יש לנו פה לקנות מגרש יפה, שיש בו ג"כ[22] בנין, שאמנם איננו מתאים לפי תכונת הישיבה שבתקותינו, אבל בכ"ז[23] יש לו ערך בתחילת הצעד, יודעני נא כת"ר כמה הוא הסכום שירצו גיסיו הנדיבים שי' ליתן על הבנין.

והנה יסוד הישיבה הוא אחד מסעיפי התנועה "ירושלים" הכללית, ההולכת ומתעוררת ע"י הסתדרותינו הק'[24] "ירושלים". והננו עובדים פה בעוד סעיפים רבים מתכנית העבודה הכללית. יואיל נא כת"ר לתן ידו עמנו, להגדיל את חיי תנועת הקודש בחופש מוחלט, בלא שום שעבוד לאיזה כח חילוני, וביחש ידידותי לכל העובדים החילוניים בעבודתם, בכל אשר אינם פוגעים בקודש לחללו, כי עינינו רואות כי רק דרך זה, הוא עלול להביא עמו את המציאות היותר מבורכת לחיי עמנו והקמת ביתו על אדמת הקודש. ע"ד יסוד בי"ד[25] כללי לירושלים ולאי"י[26] בכלל, אשר ממנו יש לקוות לתוצאות כח הרבנות בכל פזורי ישראל, כבר החילונו בע"ה לעשות איזה צעד שנקווה שיהי'[27] לברכה. פרטי הדברים אקוה להודיע לכת"ר[28] כאשר יתבססו הדברים יותר בעז"ה[29].

הנני מקוה שכת"ר[30] ישא ברמה את דגל קדשינו, דגל ירושלים, להאיר אור הקודש על תחיתנו הלאומית בצורה של חופש מוחלט ושחרור המלא של תוכן הקודש.

והנני בזה חותם כל חותמי ברכות באה"ר כנה"ר[31] ונפש דוש"ת[32] מהר הקודש מירושלים.

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

.

---

1. תר"פ - השנה תר"פ (1919/1920)
2. ד"ר - דוקטור
3. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
4. ר"מ - ראש מתיבתא
5. ז"ל - זכרונו לברכה
6. יצ"ו - ישמרה צורה ויחייה
7. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
8. באה"ר - באהבה רבה
9. ב"ה - ברוך השם
10. פעיה"ק - פה עיר הקודש
11. ת"ו - תבנה ותכונן
12. וע"כ - ועל כן
13. סו"ס - סוף סוף
14. בע"ה - בעזרת השם
15. עיה"ק - עיר הקודש
16. ע"י - על ידי
17. ואח"כ - ואחר כך
18. ע"פ - על פי
19. שי' - שיחיה
20. ע"ד - על דבר
21. כת"ר - כבוד תורתו
22. ג"כ - גם כן
23. בכ"ז - בכל זאת
24. הק' - הקטן
25. בי"ד - בית דין
26. ולאי"י - ולארץ ישראל

27. שיהי - שיהיה
28. לכת"ר - לכבוד תורתו
29. בעז"ה - בעזרת השם
30. שכת"ר - שכבוד תורתו
31. כנה"ר - כנפשו הרמה
32. דוש"ת - דורש שלומו ותורתו

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אקמג

תמצית האגרת

תאריך ומקום: אלול תרפ"ב **נמען:** קריאת הקודש ליסוד הישיבה המרכזית העולמית

יש כוח כביר שבונה את הארץ גם ברוח - חינוך וספרות - אבל 'מעשי חול המה', ובחיי הקודש 'אין קול התחיה מפעם'; המוסדות הקיימים רק מחזיקים מעמד. לשם כך הרים את 'דגל ירושלים', בלי לפגוע בציונות, במזרחי או באגודת ישראל. התוצאות היו פחות מזהירות מהמקווה, בגלל צרות העם. הרב קוק קורא להכין יסוד גדול לישיבה הכללית ולהרחיב את 'המרכז' שהחל בצורה קטנה.

עיקרי הדברים

- חיי הקודש בלי תחייה.
- דגל ירושלים בלי לפגוע באחרים.
- הישיבה הכללית.
- הרחבת המרכז.

נוסח האגרת

אלול תרפ"ב[1]

קריאת הקודש ליסוד הישיבה המרכזית העולמית בירושלים לכבוד רבותינו שבגולה הרבנים והצדיקים רועי ישראל ואחינו בשרינו אוהבי ציון ומקראיה הקשורים בקשרי קדש לארץ חמדה ולבנין עם ה' עליה, בכל לבם ונפשם. שלום וברכה ממכון בית חיינו, אחי ורבותי, שנים עברו, אחרי מלחמת העולם אשר שקטה כמעט, ותוצאותיה של המלחמה המרגיזה, על חובת עבודתנו על אדמת הקדש להרים בה קרן לבית ישראל, הולכות ונראות עין בעין, מתוך כל מהלכי החיים התלוים ושאינם תלוים בנו. עת בנות הגיע, ואנחנו חייבים לעשות לד' כל אחד ואחד לפי כחו, לבנות את הנהרסות, ולנטע את הנשמות אשר בנחלת אבותנו מעולם.

והנה יש בתוכנו כח כביר המשתדל לבנות את ארצנו הקדושה, ולא רק בענינים החומריים לבדם, ביסוד מושבות, ובנות בתים, ערים וכפרים, כי אם גם ברוח, נושאים הם עין על החנוך ועל הספרות ועל כל הענינים הרוחניים שבחיים בצורה אנושית, אבל כל המעשים הללו, מעשי חול המה, וברוח חול הנם נעשים ומסתדרים, ובתוך חיי הקדש שלנו, אין קול התחיה מפעם לצערנו. אכן יש לנו שרידים אוצרות קדש רבים בארץ-ישראל בכלל, ובירושלים עה"ק[2] בפרט, חדרים וישיבות, חשובים וקדושים מאד, כדרך שהיה לנו בימי קדם, לפני ההתעוררות הגדולה של רוח התחיה אשר לאומה, וחפץ בנין העם המחודש, המפעם בחזקה במחנה ישראל.

אבל הרוח החדש, חפץ התחדשות החיים לתחית העם, הולך הוא במסילותיו הכל בדרך חול, ודרך הקדש היא נעזבת להרגל והתרשלות ולפעולות כאלה, אשר רק ברב אומץ אמנם הנם עמלים להחזיק את הקיים מאז, אבל אין לנו, עדין כח מחודש, שיהיה נכר בו אומץ היצירה בדרך הקדש, אשר יתעלה לבנות לנו, לצרכי הקודש הגדולים בנינים חדשים ויצירות חדשות ע"פ[3] ההתעוררות החיה של חפץ

התחיה, והתנערות החיים אשר לאומה. למלאות את החסרון הזה. שכל זמן שהוא שורר, אי אפשר שתהיה לנו תחיה שלמה, ולא מעמד הגון וחשוב בצביון החיים החדשים. של ארץ-ישראל המתחדשת. הרימותי זה שנים את דגל ירושלים, אשר התניתי בו מפורש, שאין אנחנו באים, לפגום עי"ז[4] את שום כח מכחות האומה, המתאמץ לעשות איזה דבר לטובה ולבנין, בין בארץ בין בגולה. אין אנחנו פוגמים את התחיה החלונית ואת הציוניות שהיא נושאת את דגלה, כי חיי חול הם חיים אנושיים שהננו זקוקים להם בבנין הצבור הישראלי בארץ, וקל וחומר שאין אנו פוגמים את תעמולתו של המזרחי בתוך הציוניות, שכונתו היא לשם שמים, ולביצור הדת והיהדות. וכמו כן פשוט הדבר ומבורר שאין אנו פוגמים ביסודה של אגודת ישראל, המתאמצת לקשר את כל כחות החרדים.

ולפתור את שאלת החיים בארץ ובגולה ע"פ התורה והמצוה. כל אלה יחד הם דברים הראויים לחזוק, ולסדור כזה, שלא יפגעו ג"כ[5] איש בנחלת רעהו, בשאיפותיו הטובות ובכבודו. אבל על כל אלה. צריכים אנחנו לרומם בעצם התחיה, דגל של קדש. רוח מלא, ששאיפת החיים המתחדשים באומה ובארץ בהבנותה, תהיה נכונה לבצר בתוכו, את כל סגולות קדשנו, את הקודש העליון, את אור ד' וכבודו על עמו ונחלתו, במצעדים של חדוש ושל תחיה, ובאופנים ההולמים והמתאימים לתבונתה של התחיה הלאומית ההולכת ופועמת בחיינו בארץ ישראל. ואשר הדי קולותיה, מוכרחים הם להיות תמיד הולכים ונשמעים, בכל ארצות פזורנו בכל קצות הגולה. אמת הדבר שמעת אשר החלותי לקרא ע"ד[6] תחית הקדש, ע"ד דגל ירושלים והסתדרותה, היה ראוי לי לקוות לתוצאות יותר מזהירות, והכרה יותר רחבה, מאת קהלנו הגדול יברכהו ד'.

אבל הלא יודעים אנחנו, את ים התלאות שאנו טבועים בו, ואת נהרי נחלי הדמים השוטפים את אחינו האומללים, ואת הצרות הגשמיות והרוחניות העוברות בהמון גלים על ראשינו תמיד, עד אשר אין פלא כי קול כזה שיסודתו בחיי הרוחניות והאצילות הנפשיות לא נשמע כל כך, בחזקה, אבל בכל זה לא רפו ידי, וחזקה היא תקותי, שקול הצדק והאמת הקדש, והחיים האמתיים ישמע בעולמנו, ואור ד' יופיע על מהלכי החיים אשר לתחיתנו הלאומית על אדמת הקדש. ועל כן, הנני עוד הפעם שולח את דברי אליכם אחים חביבים: הרימו את דגל ירושלים בעולם היו כולכם כאיש אחד חברים, להסתדרות ירושלם. פעלו כולכם ברוח התנועה הירושלמית, האומרת לרומם את הערך אשר לתחיה הלאומית שלנו, בערך הכפול אשר להקדש היסודי, אשר לדבר ד', החי בקרבנו נצח. ואשר רק מברק הודו והדרו, מקדושת אמונתו הגדולה, מושפעים אנחנו, ומושפעים הם הכחות הטובים אשר בעמים ובממלכות הנוטים לנו צדק, ועוזרים אותנו להכיר את זכות ביתנו הלאומי בארץ ישראל.

אמנם כעת באתי ביחוד לדבר, לא רק על הערך הכללי של תחית הקדש שלנו, ולא על הערך הכללי של הסתדרות ירושלם ודגל ירושלם בכללותם, אלא על ענין אחד פרטי שהוא נתון בתוך הכלל הגדול הזה. קשור ודבוק עמו, ועם זה הרי הוא חטיבה חשובה שכדאי ליחד עליו הדבור בפני עצמו, הפרט הגדול הזה הוא, דבר יסוד "ישיבה גדולה ומרכזית", בעד כל האומה בירושלים. הרעיון הזה כשיצא אל הפועל הרי הוא מוכרח להעשות בסיס ועמוד חזק לתחית הקדש שלנו, וערובה נאמנה לבצורה וחזוקה וגם לעדונה ורוממות כבודה של תחיתנו החלונית. ירושלים עיר קדשנו ותפארתנו מוכרחת היא

להעשות האכסניא של תורה היחידה בגולה, והמציינת באיכותה בכל העולם כולו. זאת היא דרישה פשוטה שכל אחד מישראל יכול להבין אותה. החיים הולכים במסילתם הכבושה, החיים החלתים שוטפים אותנו מסביב, בתי ספר גימנסיות, וגם אניברסיטאות, למדעי החול וגם למדעים הלאומיים הישראליים לכל ענפיהם, בצורה חלונית, עומדים הם להוסד במוקדם או באיחור של זמן, שטף של מתלמדים מכל קצוי הגולה, שאינם מצטיינים ביחש טוב לחיי הקודש, להכרתם ולהוקרתם, יבאו אלינו מכל הצדדים. ואנחנו, אין אנחנו מוכנים כלל, איך לקדם את פני הזמן, איך להעמיד לנו "כח קדוש" איתן ורב, שישמש לנו תריס בפני החלונית המתגברת ומסתעפת, ושיגביר על ידי האישיות המצויינת של הנקבצים אליו לשם התורה, לשם כבודה ותחיתה, לשם הגדלתה והאדרתה, את השפעת הקודש בחיים, ושיוכל על ידי זה להביא זרם חדש בכל ההליכות של תחית האומה בארץ, לצד הטוב והנעלה, באופן שנוכל להיות בטוחים, ששם ד' אשר על עמו ואור תורת חיים אשר בקרבו, ילך הלוך וגדול בארץ התחיה, במהלך צמיחתה של ראשית ישועתנו.

הישיבה האחת המרכזית והכללית, שתוסד בירושלים בתור הישיבה העליונה והגדולה המיוחדת במכון קדשנו, בעד האומה כולה לכל ארצות פזוריה, זאת היא נקודת ההצלה למצבה של התחיה הלאומית שלנו. שלא תבלע בגלי החלוניות המקיפים אותה מסביב. והנקודה הזאת היה תהיה גם נקודת הזוהר לחיי הרוח הקודש, ודת האמת, לכל אחינו כולם בארצות הגולה. הישיבה הזאת תקבל אל תוכה צעירים מבני שש עשרה שנה עד עשרים ושתים שנה. התכנית של הלמודים, תהיה כה קצובה ואיתנה, למודי התורה, למקצועותיה: תורה שבכתב ותורה שבע"פ[7], המשנה, התוספתא, ואגדה. התלמודים, הבבלי והירושלמי, מדרשי ההלכה, פוסקים הראשונים וגדולי האחרונים, חכמת ישראל העיונית והמחקרית, חכמת המוסר והמדות, וכל המקצעות הנוגעים להרחבתה של תורה, והגדלת ידיעתה, בהכשרה של טפול בחינוך התלמידים במדות טובות, והדרכה גופנית ונפשית בריאה. ביראת שמים תמימה וטהורה. וחלק עליון מהישיבה, יהיה מיוחד למגודלי הישיבה - תלמידי חכמים שגמרו חק למודם והם ראויים להיות עוסקים ביצירות תורניות. שהם יעבדו במחלקה מיוחדת ליצירה, של ספרים וחבורים, הנחוצים לדור, בכל מקצעותיה של תורה.

מגמתה של הישיבה היא, שיהיה שם שמים, שם התורה, שם ישראל ושם ארץ-ישראל מתקדש על ידה בעולם. ושאיפת הקמתה היא, שיתפרסם במשך הזמן במלא התבל, שהמכון המיוחד והעליון, לחכמת התורה חכמת הדת וחכמת ישראל, במובן הגדול שלהם, הוא, מרוכז בהישיבה העולמית הגדולה הזאת שבירושלים. הזרם של כחות צעירים, המיוחדים לתלמוד תורה ולהדרת קודש, בחיל וערננות יביא עמו מרפא לרוח העם, ההולך ומתפתח בארץ, בדרך תחיה והתעוררות לאומית, שיהיה הולך ומתעלה, בתכונה של קודש. וצדדי הקודש שבתחיה הלאומית, שהם נגוזים בה, ואינם נראים כראוי בפועל עדיין, ילכו ויתגלו בחיים, עד אותה המדה שיהיה בידם, למלא את החלל הריק שבחיים הלאומיים שלנו, שעל ידי חוסר ההשפעה של צדדי הקודש שבתחיה הלאומית, עלולים הם להיות הולכים ומתחשכים בחשכת החלוניות והגסות החומריות, הבינו נא אחי האהובים, את עמקה של השאיפה הקדושה הזאת, והרימו כולכם יד בכבוד והדר, בנדיבות רוח והכרה פנימית לבנין המוסד

העליון הגדול והקדוש הזה, ליסודה וקיומה, של הישיבה העולמית הכללית שבירושלים. כל ה אשר בעיר הקודש, שהן מגדלות את החלק הצעיר שבבני תורה שבירושלים, לתלמוד תורה, ושיחד עם זה הן מחזיקות בתוכן את החלק החשוב של תלמידי חכמים שבירושלים, שתורתן אומנתן, הן מוכרחות להתחזק להתקיים ולהתפתח, ודוקא עם זה אנחנו חייבים ליסד את הישיבה האחת, בתור בית גדול כללי, שיקלוט אל תוכו לא רק את בני התורה הצעירים שבא"י[8], כ"א[9] להרים בעולם את הדגל של תחית הקדש בארץ-ישראל, עד אשר אותו החלק הצעיר והרענן המוכן להיות משתלם בגדולתה של תורה, ידע, שצריך הוא לבא בירושלים להיכלה של הישיבה הכללית, לשאוב מתוכה את תלמוד תורתו, בכלילת יופי ותפארת קדושה, וקדושה עליונה.

וגם אם רק משך שנים ישב הצעיר בעיר הקודש, עד שיגמר את חק למודו. וגם אם אחר כך יצטרך לשוב אל עירו אל מקומו בחוץ-לארץ, גם אז, ידע, כי התורה אשר יצאה מציון ודבר ד' אשר מירושלים, היא היא אשר פעלה על רוחו, ועל כל הויתו הרוחנית,, שהביאה אותו להיות שלם באותו הצביון המשוכלל אשר הטביעה הישיבה עליו את חותמה, והיו עיניו ולבו, פעולתו והשפעתו, נתונים נתונים תמיד, לבנין הארץ ולתחית האומה, בדרך החיים, שהיא דרך הקודש. והיה לנו גדוד שלם, לגיון חי, ופועל, מלא עז ועצמה, הכרה עצמית וידענות פנימית, העומד הכן על בסיסה של תורה ויסודה של קדושת ישראל הנאצלת, מוכן למלא את אוירה של עיר הקודש, בתור העיר האחת, שהיא לבן של ישראל, הוד-רוממות קודש, ותפארתה ועוזה של תורת חיינו. הרעיון הזה של יסוד הישיבה הכללית, מרומם ונשגב הוא. ולגשת אליו, צריכים אנחנו יסוד גדול חמרי, כדי שהכנות החצוניות יהיו גם הן, נאותות, להיות לבוש להאור הגדול הזה אשר יצא מציון, ע"י[10] כח התורה של הישיבה הכללית שבירושלים, שלשם עמדתה וקיומה, מוכרחת הן יתר הישיבות הממלאות את עיר הקדש בתורה ויראת שמים, להיות מתקיימות ומתחזקות.

בתור הכנה זעירא, לגשום הדבר הגדול הזה, יצרתי את "המרכז", שמספר מצומצם של תלמידי חכמים, מלומדי הישיבות המצוינים, נכנסו בו, והננו עסוקים בשיעורים קבועים למקצעות ההלכה וההגדה, כלומר: בלמוד המעשי של תלמוד ופוסקים בגמרא סברא ופלפול, ובלמוד העיוני של הלכות אמונות ודעות שבתורה. שהנני שואף להרחיבו בכמות ובאיכות, כדי שיהיה משמש לקצת התחלה ליצירתה של הישיבה הגדולה, שצריכה להקיף בתכונתה. את התוכן הרב של מקצעותיה של תורה השונות, ולהיות בסיס ונושא הדגל של תחית הקודש בארץ-ישראל ובישראל. והנני מצרף לדרשתי הגדולה, של העזרה הטפוסית האדירה ליסודה של הישיבה הכללית ואת בקשתי לחזק את "המרכז" המיוסד כעת בתור הכנה זעירה, שיש לו יחס עם הפתוח של הרעיון הגדול של יסוד הישיבה הכללית, בכל הקיפה וגדלה, המעורר בקרבנו תקוות גדולות, ושאיפות אדירות לתחית עם ד' על נחלתו, ולרומם את דגל ציון וירושלים, את דגל תחית הקודש, ע"י התנועה הירושלמית, המיועדת להשלים את מה שחסר מן יסוד הקודש, ואור ד', בהתנועה הציונית. כדי שיהיה מעשה הצדקה, צדקת ד' עם ישראל ועם ארצו שלם, בכל כליל הדרו, שלם בתכונתו החלונית, ושלם בתכונתו הקדושה.

שיצא ע"י אור הקודש אשר להתנועה הירושלמית, שההסתדרות "ירושלים" משתדלת לעוררה על ידי הרמתו של דגל הקודש "דגל ירושלים". הכינו יסוד גדול לכוונתה של "הישיבה הכללית" היחידה המרכזית בירושלים. ותמכו בידי להרחיב את "המרכז" אשר החלותי ליסד בצורה קטנה, להגדיל ולהאדיר אותו. כדי שיהיה גם הוא מצטרף למעשה הגדול ורב הערך של יסוד הישיבה הכללית הגדולה, בכל תכניתה העשירה והמקיפה. נעשה נא כל מה שבידינו לעשות. ושוכן ציון ישלח לנו מקדש את עזרו, למלא את דברו, אשר דבר על עמו ונחלתו: כי מציון תצא תורה ודבר ד' מירושלים בב"א[11].

אחיהם ועבדכם הנאמן השולח לכם את ברכתו הנאמנה מהר הקודש מירושלים

אברהם יצחק הכהן קוק

---

1. תרפ"ב - השנה תרפ"ב (1921/1922)
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ע"פ - על פי
4. ע"ז - על ידי זה
5. ג"כ - גם כן
6. ע"ד - על דבר
7. שבע"פ - שבעל פה
8. שבא"י - שבארץ ישראל
9. כ"א - כי אם
10. ע"י - על ידי
11. בב"א - במהרה בימינו אמן

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אריח

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"ט אדר ראשון תרפ"ד **נמען:** המלצה על הרב אליה לנדא

הרב אליה לנדא, נין הגר"א, הוציא כתבי יד של הגר"א, וייסד אוסף ספרים 'מדרש אליהו', שנמסר ל'מרכז הרב' - יסוד הישיבה העולמית - ויהיה ספריית הישיבה. הרב קוק מבקש לשלוח ספרים.

עיקרי הדברים

- הרב לנדא, נין הגר"א.
- ספריית 'מדרש אליהו'.
- מרכז הרב.

נוסח האגרת

ב"ה[1]. י"ט אד"ר[2] ד' (תרפ"ד[3]) נכבד לי להודיע בשערי בת רבים את יקרת מעלתו של הרה"ג[4] הנעלה מוכתר בנמוסין מו"ה[5] אליו לנדא נ"י[6],

גזע קודש מחצבתו, נין ונכד לרבנו אורן של ישראל הגר"א[7] זצ"ל[8] צי"ע[9] ועכ"י[10], והאיש יקר הוא צנוע ומעלי, וכמה זמנים התעסק בקדשים והו"ל[11] כמה דברים יקרים מכתי"ק[12] של רבנו הגדול ז"ל[13], גם יסד בית עקד ספרים שהתחיל במפעלו לזכר שמו הגדול של רבנו קדוש ישראל זקנו ז"ל בשם "מדרש אליו", שכעת נקבצו באו הספרים הנקבצים לשמוש מרכזנו הנוסד מקרוב, לשם תכונה יסודית ושאיפת הקמתה של הישיבה העולמית המרכזית בירושלים. בעד כל קהל עם ד' הגוי כלו. וכאשר יתרחבו הדברים, יהי'[14] מדרש אליו זה. המחלקה של עקד הספרים של ישיבה קדושה זו. ע"כ[15] אבקש נא מכל גדולי עם ד', לחזק את ידי הרב היקר, מבנין דאבהן קדישין יסודי מצוקי ארץ ז"ל, ולתמוך בפעולתו לשלח ספרים מכל מקצעות התורה ל"מרכז הרב", שהוא יסוד הכנת הישיבה המקווה בעז"ה[16].

וזכות רבנו הגר"א זצ"ל יעמד לכל המקרבים את נכדו הרה"ג הנכבד ולכל התומכים להקים את שמו הגדול על אדמת הקודש בעקו"ת[17], ע"י[18] בית עקד ספרים בכל חלקי תורתינו הק'[19] בשם מדרש אליו ולאמת וצדק באתי על החתום

אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה - ברוך השם
2. אד"ר - אדר ראשון
3. תרפ"ד - השנה תרפ"ד (1923/1924)
4. הרה"ג - הרב הגאון
5. מו"ה - מורנו הרב
6. נ"י - נרו יאיר
7. הגר"א - הגאון רבי אליהו מווילנה
8. זצ"ל - זכר צדיק לברכה
9. צי"ע - צריך עיון

10. ועכ"י - ועל כל ישראל
11. והו"ל - והוציא לאור
12. מכתי"ק - מכתב ידו הקדושה
13. ז"ל - זכרונו לברכה
14. יהי' - יהיה
15. ע"כ - על כן
16. בעז"ה - בעזרת השם
17. בעקו"ת - בעיר קודשנו ותפארתנו
18. ע"י - על ידי
19. הק' - הקטן

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת ארלא

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ז' ניסן תרפ"ד - ניו יורק **נמען:** בנו הרצי"ה ואשתו

הרב קוק שמח בידיעות על המרכז. הריווח מכל הטלטול הוא פרסום רעיון הישיבה המרכזית, ו'הגבלת הנקודה של המרכז' בצורה אמיתית בלי הפלגה. אמריקה היא 'גלות כבדה... אלא שמעוטרת בזהובים'. לכלתו: תודה על מכתבה, והאם התחילו לאכול כראוי - 'כדאי בדבר זה ללמוד מצעירי אמריקה'.

עיקרי הדברים

- פרסום רעיון הישיבה.
- גלות מעוטרת בזהובים.
- דאגה לאכילה.

נוסח האגרת

ב"ה. ז' ניסן, תרפ"ד[1], נו"י[2],

בני מחמדי ויקירי, ובתי רעיתך היקרה, שליט"א[3]

שמחתם אותי חביבי לבי בדבריכם היקרים, אתה צב"י[4] בפרטיות ידיעותך, מעניני מרכזינו וחבירים החביבים כולם מחמדים, נא לברכם בשמי בפרטיות ובכלל, מאד חפצתי לכתב בארוכה להם, אבל מפריעים אותי מהמון הקרי' וזרמים שונים ובאי כחם, ועוד מניעות כאלה. מהריוח של כל הטלטולא הקשה, אני חושב פרסום רעיון ישיבה מרכזית, והגבלת הנקודה של המרכז כמדתה, לא בהפלגה כי"א[5] בצורה אמתית, וזה תוכן די ללבות נבונים שלא אלמן ישראל מהם, גם בגלות הכבדה פה, שאמנם גלות כבדה היא, אלא שמעוטרת בזהובים, ויחוסי לעניני כספים ידוע לך, ומי"מ[6] נקוה שיהי'[7] גם תוכן מעשי בעה"י[8], מכל מפעלינו. מאד מאד אודך יקירתי חוה לאה, על דבריך הנעימים והיקרים, נא להוסיף לשמחני בדבריך ובתבונות כפיך.

אבל מה יש על דבר האכילה, החזרתם בתשובה והחילותם לאכול, ולאכול כראוי, כראוי לצעירים שכמותכם שיחיו לאוי"ט[9], כדאי בדבר זה ללמוד מצעירי אמעריקא.

שמחו וגילו בחג הקדוש הבעל"ט[10], ישמחנו השי"ת[11] בקרוב בכט"ס[12], ונזכה לחדות פניכם בשמחות וגיל לאוי"ט, כנפש אביכם מצפה אשרכם סלה.

אברהם יצחק ה"ק

ברכה מפורטת, להגר"ש[13] אליאשאו שליט"א ולחתנו הרב וכא"ל[14] שי'[15] לאוי"ט. לדר"ש[16] ידי"נ[17] ולבבנו הגרי"מ[18] חרל"פ[19] שליט"א והרב ר'[20] דוד כהן שליט"א והרב ר' יצחק לוי והרי"צ[21] אריאלי שליט"א, ודי"ש[22] לאלתר שליט"א, ע"ד[23] ה"ר[24] איזשט שי' אי"ה[25] נכתב להבא בעה"י.

1. תרפ"ד - השנה תרפ"ד (1923/1924)
2. נו"י - נוא יורק (ניו יורק)

3. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
4. צב"י - צבי יהודה (בנו של הרב קוק)
5. כ"א - כי אם
6. ומ"מ - ומכל מקום
7. שיהי' - שיהיה
8. בעה"י - בעזרת השם יתברך
9. לאוי"ט - לאורך ימים טובים
10. הבעל"ט - הבא עלינו לטובה
11. השי"ת - השם יתברך
12. בכט"ס - בכל טוב סלה
13. להגר"ש - ל + הגר"ש: הגאון רבי שם שמתחיל באות ש (כגון שמואל / שלמה / שמעון / שמחה / שאול) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
14. וכא"ל - וכל אשר לו
15. שי' - שיחיה
16. לדר"ש - לדורש שלום
17. ידי"נ - ידיד נפשי
18. הגרי"מ - הגאון רבי שמות שמתחילים באותיות י, מ (למשל: יעקב + משה) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
19. חרל"פ - הרב יעקב משה חרל"פ (תלמידו של הרב קוק)
20. ר' - רבי
21. והרי"צ - והרב רבי שמות שמתחילים באותיות י, צ (למשל: יעקב + צבי) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
22. ודי"ש - ודרישת שלום
23. ע"ד - על דבר
24. ה"ר - הרב רבי
25. אי"ה - אם ירצה השם

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת ארמ

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ט"ז סיון תרפ"ד **נמען:** מערכת 'הארץ'

בכתבה על העברת ישיבת סלבודקה לארץ נכתב שתוקם 'בהתחרות עם בית מדרשו של הרב קוק'. אין שום תחרות שלילית בין 'מרכז הרב', גרעין הישיבה העולמית, לבין שום ישיבה; הם מקדמים בשמחה כל מפעל תורה, ומקווים ל'קנאת סופרים' חיובית. ייחודו של 'מרכז הרב' - ישיבה מרכזית לכל ישראל, בתוך תנועת תחיית הקודש, להופיע אור חדש על התחייה החילונית.

עיקרי הדברים

- אין תחרות עם סלבודקה.
- קנאת סופרים.
- ייחוד מרכז הרב.

נוסח האגרת

ב"ה[1]. יום ט"ז לחדש סיון תרפ"ד[2].

מערכת "ארץ" תל-אביב, א"י[3] מ.נ. אסיר תודה אהי'[4] שתרשני נא עם שורות הבא בעתונה הנכבד. בהארץ גליון תתתרס"ט במדור "בירושלם" בהקטע: "העברת הישיבה מסלבודקה לא"י" הטעים שם בעל המדור הטעמה מיוחדה: "באופן זה תוסד באי"י[5] ישיבה גדולה שניה, בהתחרות עם בית-מדרשו של הרב קוק בירושלים". לעומת הטעמת דברים זו הננו להעיר בזה: א. אין שום יחס של תחרות במובן שלילי חלילה, בין בית מדרשו של ראש הרבנים לא"י[6], - "מרכז הרב", הגרעין ליסוד הישיבה העולמית המרכזית - ובין איזה ישיבה שהיא ובאיזה מקום תורה שהוא. בשמחה אנו מקדמים את כל מפעל חדש לחזוק התורה והרבצתה בא"י ביחוד, ובפרט מפעל חשוב כזה שהוא עומד לקבוע בא"י את אחת הישיבות הגדולות והחשובות ביותר שבחו"ל[7] ולהעשיר את ארצנו במספר הגון של כחות-תורה חשובים. הננו מקוים (ומבטחים), אמנם, שהיחוסים ההדדיים המוצלחים, שיהיו קימים בין מוסדות התורה שלנו בארצנו הק'[8], יכוננו ביניהם מצב של התחרות חיובית מבורכת, קנאת סופרים והשפעת גומלין שתרבה חכמה תורה ויר"ש[9], (עם התבססותם והשתכללותם בעז"ה[10]. מלבד זה - הנני להעיר כי: ב. ערכה האופיני האידיאלי המיוחד של הישיבה המרכזית הגדולה, של "מרכז הרב" - הגרעין ליסודה הוא בעיקר בתור ישיבה מרכזית, במקום מרכז האומה, בכלל ישראל כולו, אשר עם ובתוך התנועה הכללית הישראלית הגדולה לתחית הקדש באי"י, היא לגדל ולרומם את קרן התורה בישראל ובתחיתה בארצנו, ותופיע עליהם אור חדש של עז קדש ורוח חיים ישראלי אמתי.

ולהופיע על התחיה הלאומית החילונית אור חדש.

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרפ"ד - השנה תרפ"ד (1923/1924)
3. א"י - ארץ ישראל
4. אהי' - אהיה

5. בא"י - בארץ ישראל
6. לא"י - לארץ ישראל
7. שבחו"ל - שבחוץ לארץ
8. הק' - הקטן
9. וי"ש - ויראת שמים
10. בע"ה - בעזרת השם

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת ארסב

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ה' חנוכה תרפ"ה **נמען:** 'צעירי ישראל' בניו יורק

עכשיו הישיבה המרכזית בראש; נוספו תלמידים יקרים, ויש להתחיל בבנייה. בלונדון נוסד ועד לבניין הישיבה, ובשווייץ יש הסתדרות. כחומר ספרותי: 'אגרות הראיה', 'אורות', 'אורות התשובה'. בקרוב יסודר עיתון.

עיקרי הדברים

- הישיבה המרכזית.
- ועדים בלונדון ובשווייץ.
- ספרות.

נוסח האגרת

ה' חנוכה ה'

יקירי לבבי חברי צעירי ישראל בנוייארק, הנאמנים לדגל קדשנו ירושלים, שלו'[1] וברכה מקודש. לשמחת לבבי קבלתי את מכתבם היקר, ומקרב לב נאמן אברכם על אמון רוחם לקדושת שאיפותינו הקדושות הקשורות בהסתדרותנו הקדושה "ירושלים". ועל דבר פעולות הדרושות לשעה, הנה תוכן הישיבה המרכזית הקדושה עומד הוא כעת בראש. מצאנו ב"ה[2] תלמידים יקרים נוספים, העתידים להיות בע"ה[3] גדולים בישראל, והננו צריכים להתחיל בעבודת הבנין. בלונדון נוסד ג"כ[4] ועד לבנין הישיבה וכלכלתה, והוא כמובן מקושר ביחוסים עם דגלנו ירושלים. במדינת שווייץ יש לנו הסתדרות סדורה. בתור חומר ספרותי ראוי להשתמש בספרים הנדפסים שלנו כמו אגרות ראיה, אורות, אורות התשובה, שישלחו לכם אי"ה[5]. ונקוה, שאורגן ספרותי יסודר בקרוב לבאר את תכונתה של תנועתנו הקדושה ותעודתה, לחדש בפאר הדרת קדש את כל ערכי התחיה הלאומית ובנין עמנו בארץ ישראל. חזקו ואמצו ועשו חיל, ודי יצוה עליכם את ברכתו, ממכון הקודש מציון וירושלים אשר אהב סלה. אחרי קבלת תשובה על מכתבי זה הקצר, - שהנני כותבו טרם הספקתי לנוח כהוגן מעמל הדרך -, וקבלת האורגנים שלכם, אקוה לכתב לכם ביתר ביאור.

והנני בזה חותם בברכת אחים מהר הקודש מירושלים.

אברהם יצחק הכהן קוק

1. שלו' - שלום
2. ב"ה - ברוך השם
3. בע"ה - בעזרת השם
4. ג"כ - גם כן
5. אי"ה - אם ירצה השם

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת ארצד

תמצית האגרת

תאריך ומקום: שבט תרפ"ה - ירושלים **נמען:** פרוספקט הישיבה המרכזית העולמית

המטרות: שירושלים תהיה 'האכסניה של תורה היותר גדולה' לכל ישראל; 'מרכז הרב' כגרעין; כלכלת התלמידים בכבוד. לא רק גימנסיות ואוניברסיטאות, אלא אור התורה ממקורו. התלמידים יהיו גדולים בתורה, ביראה, במידות, בחכמת ישראל, ברוח לאומי ובאהבת הארץ, בכשרון הטפה ובנימוס, כדי להיות מחנכים בקהילות. חברים שנתיים ממאה דולר, חברי בניין מאלף דולר; מחלקה ליצירה ספרותית תורנית; וקשר עם כל הישיבות בעולם.

עיקרי הדברים

- מטרת הישיבה.
- דמות התלמיד.
- דמי חברות.
- קשר עם הישיבות.

נוסח האגרת

ב"ה[1]. שבט ירושלם תרפ"ה[2]

אחינו היקרים. הנני חפץ לדבר עמכם דברים ברורים על דברי שאיפתנו הקדושה ביסודה של "הישיבה המרכזית העולמית, לישראל, בירושלים". ובדברים קצרים הסכמתי להגיד לכם בהתגלות לב מה היא המטרה של ישיבה זו, ואפרט בזה את דברי, אחת לאחת. א.אנחנו חפצים, שבירתנו הקדושה, קדושת עולמים ירושלים עיר הקודש, תעשה האכסניה של תורה היותר גדולה, שבכל העולם כולו בעד כל ישראל, בכל ארצות הגולה. ב.בשביל כך יסדנו בתחילה בתור התחלה זעירה את מרכזנו. הנקרא בשם "מרכז הרב" כדי שיהיה גרעין לאותה הצמיחה הגדולה של יסוד הישיבה המרכזית בירושלים. ג.עכשיו הדבר מתפתח, וצעירים מצויינים התחילו להיות נוהרים לישיבה המרכזית ועלינו החובה לדאוג לכלכלתם, בכבוד, ולהתפתחותם הרוחנית, באופן מצויין. ד.אי אפשר שיתפתחו המפעלים, הבאים מצד התנועה של תחיית האומה והארץ, רק בצורות חילוניות, כגימנזיות ואוניברסיטות, כי אם בעיקר אנחנו צריכים שאורה של תורה במקור הקודש שלה יאיר מירושלים בעד כל הגולה. ה.הפרוגרמה, של הישיבה, היא מיוסדת בתכונה כזאת שחניכיה יצאו תלמידי חכמים גדולים בתורה, ביראת שמים, במדות טובות, מצויינים בחכמת ישראל, בדעת ד', ברוח לאומי ואהבת ארץ ישראל ובנינה, בכשרון הטפה והשפעה אישית, בהסתגלות לארחות החיים, בנימוס, ורוח כביר, באופן שיהיו ראוים להיות מחנכים ומדריכים ציבוריים בישראל, בכל מקומות מושבותיהם, להרים קרן התורה והיראה הטהורה, ולהשיב לב בנים על אבות, ולב הדור בכללו לאביהם שבשמים.

ו.הננו מוכרחים לנהל את החזקת התלמידים באופן מכובד. ובתנאים מספיקים. להתפתחות הגופנית והמוסרית שלהם, בצורה כזאת שתתן כבוד לתורה ולישראל, ולארץ ישראל. ז.אנו דורשים

חברים תדיריים, משלמים שנתיים לכלכלה, ממאה דולר והלאה לשנה, וחברים לבנין, שהוא מוכרח להיות היכל נהדר ורחב ידים בשביל כל המחלקות הדרושות לישיבה עליונה, ורבת התוצאות לחיי עמנו, שכמותה, כל חבר לבנין יתנדב לא פחות מאלף דולר. נדבות פחותות מהסכום האמור מתקבלות, בתור מתנדבים פרטיים. ח.הישיבה שואפת שתהיה לה גם מחלקה עליונה, של יצירה תורנית בספרות גדולה ומקיפה, שהפרטים יתבארו בפרוספקטים מיוחדים. ט.מקוים אנו, לקשר קשר יחושי, מישיבה מרכזית שבירושלים לכל הישיבות הגדולות המפוזרות בכל תפוצות ישראל, כדי שתהיה לנו שלשלת של קודש שתרתק את כל בחירי בנינו, באחדותה של קדושת התורה וקדושת ארץ ישראל. הננו אומרים מפורש, שכל נדיב לב בישראל, כל נפש המצפה לתשועת ד' שתבא מציון ומירושלים לכל עם ד' בכל ארצות פזוריו, כל לב העורג לאור הקודש שיופיע מהר הקודש על כל יושבי תבל, צריך הוא שיהיה בעצמו חבר ליסודה של הישיבה העולמית המרכזית לישראל בירושלים ולהחזקתה והרחבתה, ולהיות גם מעשה ופועל בהשפעתו על כל חוג מכיריו, להוסיף עז ואומץ לעזרת ד' בגבורים, לרומם קרן ישועה לבית ישראל, ולפאר בכבוד והדרת קודש את כל ערכי תחייתנו הלאומית על אדמת הקודש, על ידי תפארתה ופארה של הישיבה הקדושה, המרכזית העולמית לישראל בירושלים.

אחים יקרים שאו ידיכם קודש. וד' יצוה עליכם את ברכתו, מציון וירושלים סלה.

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרפ"ה - השנה תרפ"ה (1924/1925)

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אשח

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ב אדר תרפ"ה **נמען:** הרב יעקב שפירא, ראש ישיבת וולוז'ין

הרב קוק מודה על דבריו, וזוכר שלמד בצל הנצי"ב בוולוז'ין. אם התקציב האמריקני יימשך, ימליץ על הישיבה. אין אפשרות לקבל עוד תלמידים לישיבה המרכזית אלא אם יש להם כלכלה. העברת חלק מהישיבה לארץ, כמו סלבודקה, צריכה להיעשות במתינות, שלא ייראה כתחרות על כסף; ועתידים בתי כנסת ובתי מדרש שבחוץ לארץ להיקבע בארץ ישראל (מגילה כט א).

עיקרי הדברים

- זיכרון וולוז'ין.
- אין מקום לתלמידים.
- העברת ישיבה - במתינות.

נוסח האגרת

כ"ב אדר ה'

שלו'[1] וברכה מקודש לכבוד ידידי הרב הגאון המובהק אוצר תוי"ר[2] גזע ישישים אראלים ותרשישים סוע"ה[3] מו"ה[4] יעקב שליט"א[5]

שפירא הגאב"ד[6] ור"מ דק' וואלאזין יצ"ו[7]. אחדשה"ט[8] באה"ר[9] אהובי כ"ג[10] שליט"א, שמחתי מאד בדבריו היקרים והחזקת טיבותא בעד אמון רוחי לבית אולפנא רבא הישיבה הקדושה אשר כוננוה עמודי עולם, ואשר זכיתי בחסדי השי"ת[11] להסתופף בצילה, בהיות אור הקדש של גאון עולמנו מרן הנצי"ב[12] זצ"ל[13] מהיל עלי[14]. ידענא בנפשאי שאיני כדאי למדה זו, כי לפי גודל הענין מעט מאד עלתה בידי לפעול לטובתה, ולימים הבעל"ט[15] אם יתן ד' והתקציב של אמעריקא ימשך גם להבא (כי לע"ע[16] נתעכב המשלח גם להבא גם להתם) הנני בל"נ[17] מוכן להעיר על מכתבי כתר"ה[18] חביבי אם ירצה לשלחם אלי בנוגע לטובת הישיבה הקדושה, דברים טובים כראוי לערכה המקודש בישראל.

וע"ד[19] הבחורים, צר לי מאד, כי לע"ע כבר עבר המספר של המתקבלים את גבול היכולת החומרית שלנו, והננו מוכרחים לע"ע לעכב את הדרישות זולתי לאלה אשר יש להם בסיס לכלכלתם. וע"ד הרעיון להעביר חלק מהישיבה לאה"ק[20] כמעשה ישיבת סלאבאדקא חושב אני שראוי ג"כ[21] לעשות הדבר במתינות, באופן שלא יוכר הדבר בעיני המסתכלים מרחוק כמו בולמוס של תחרות, שיסודו במטרות חומריות, ולדי' הישועה למלא את ההבטחה הנאמנה של חז"ל[22]: עתידין בכ"נ[23] ובמד"ר[24] שבחו"ל[25] שיקבעו באי"י[26], בב"א[27], בטבע ובנס. והנני בזה ידי"ע[28] דוש"ת[29] באה"ר, הק'[30] אברהם יצחק ה"ק[31]

1. שלו' - שלום
2. תוי"ר - תורה ויראה
3. סוע"ה - סיני ועוקר הרים

4. מו"ה - מורנו הרב
5. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
6. הגאב"ד - הגאון אב בית דין
7. יצ"ו - ישמרה צורה ויחייה
8. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
9. באה"ר - באהבה רבה
10. כ"ג - כבוד גאונו
11. השי"ת - השם יתברך
12. הנצי"ב - הנצי"ב - רבי נפתלי צבי יהודה ברלין
13. זצ"ל - זכר צדיק לברכה
14. עלי' - עליה
15. הבעל"ט - הבא עלינו לטובה
16. לע"ע - לעת עתה
17. בל"נ - בלי נדר
18. כתר"ה - כבוד תורתו רום הדרתו
19. וע"ד - ועל דבר
20. לאה"ק - לארץ הקודש
21. ג"כ - גם כן
22. חז"ל - חכמינו זכרונם לברכה
23. בכ"נ - בתי כנסיות
24. ובמד"ר - ובמדרש רבה
25. שבחו"ל - שבחוץ לארץ
26. בא"י - בארץ ישראל
27. בב"א - במהרה בימינו אמן
28. ידי"ע - ידידו עוז
29. דוש"ת - דורש שלומו ותורתו
30. הק' - הקטן
31. ה"ק - הכהן קוק

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אשלו

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ז תמוז תרפ"ה - ירושלים **נמען:** ועד הישיבה המרכזית העולמית

ההוצאה החודשית גדלה, תלמידים מצוינים באים, ורבים מבקשים לעלות. יש לחפש נדבות גדולות לבניין על המגרש. הרב יקותיאל אריה קאמעלהאר באמריקה רוצה להצטרף לעבודה, והרב קוק מבקש שידברו עמו.

עיקרי הדברים

- גידול ההוצאה.
- נדבות לבניין.
- הרב קאמעלהאר.

נוסח האגרת

ב"ה[1]. ירושלם יום כ"ז לחדש תמוז תרפ"ה[2]

לכבוד הועד הנכבד לישיבה המרכזית העולמית בירושלים עה"ק[3] ת"ו[4] בב"א[5]. שלו'[6] וברכה, אחינו היקרים, אחרי תודתי הנאמנה לכבודם על התעסקותם הנאמנה בדבר הגדול והקדוש שעינינו ועיני חלק גדול מישראל, טהורי לב, אוהבי תורה, ויראי ד' המצפים לתשועות ד' באמת מציון וירושלים, נשואות אליו, הוא תוכן של התפתחות מוסד הקודש ליסוד הישיבה הקדושה המרכזית במכון הקודש עיר ד' שמה. הנני בזה להעיר את רוחכם הטהור להוסיף אומץ בעבודת הקדש, כי ההוצאה החדשית הולכת היא ומתרחבת, תלמידים מצוינים ובחירים מערים שונים באים להסתפח בישיבה הקדושה, וכהנה וכהנה עומדים הכן בבקשה רבה להעלותם מעומק הגלות, להביאם לארץ ד' לאור באור החיים בתורה ודעת קדושים בישיבה המרכזית, והדבר תלוי, באימוץ כחותינו לספק את ההוצאה הגדולה הכרוכה בריבוי התלמידים ובטוב הסידור שלהם בכלכלתם ובסיפוקם החמרי והרוחני. נוסף לזה הננו מוכרחים להפנות את תשומת לבנו ע"ד[7] חיפוש נדבות גדולות, בעלות קיימה, לצורך הבנין הגדול, להיכלה של תורה בציון, במגרש הנחמד אשר קנינו בע"ה[8] במעלה עיר הקדש. אקוה שיהי'[9] ד' עמכם לחזק ולאמץ את ידיכם לפעול ולעבוד לעם ד' מציון מכלל יופי.

ואף כי רבה הדרך לפנינו עד הבאת הרעיון הגדול הזה לשכלולו העליון ככל אשר הוא ברוח עמנו בע"ה. וככל אשר העתיד יורה אותנו בחסדי ד' בעליית מעלותיו הקדושות, צריכים אנחנו לדעת, שאין קץ ותכלית להערך הגדול של כל צעד ושעל שאנחנו הולכים ומתקרבים למטרת הקדש העליונה הזאת, ועם זה רם ונשגב הוא הערך של המשכת ההוה הקיים כעת לפנינו, שגם הוא ב"ה מלא הוא תורה יפעה ואורה של גדולת קודש, ויראת ד' טהורה. והנה ידידינו הרב ר'[10] יקותיאל ארי' קאמעלהאר שליט"א[11], הוא כעת באמעריקא, ובמכתבים כתב לנו, שהוא רוצה להמסר לעבודת הקדש הזאת של מכונת הישיבה הקדושה, יהי'[12] נא דברי כבודם עמנו לדעת מהלך רוחו בענין הנשגב הזה, ויודיעוני נא

את אשר עלה בהסכמה אצלם בזה, ביחד עם שיתוף כל הכחות הנכבדים המכוננים לעזור במלאכת ד' הגדולה הזאת.

והנני בזה חותם בברכה מקודש ומבין המצרים נושע בקרוב ישועות עולמים כנ"ה וד"ש[13] ידידו דוש"ת[14] באה"ר[15].

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרפ"ה - השנה תרפ"ה (1924/1925)
3. עה"ק - עיר הקודש
4. ת"ו - תבנה ותכונן
5. בב"א - במהרה בימינו אמן
6. שלו' - שלום
7. ע"ד - על דבר
8. בע"ה - בעזרת השם
9. שיהי' - שיהיה
10. ר' - רבי
11. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
12. יהי' - יהיה
13. וד"ש - ודרישת שלום
14. דוש"ת - דורש שלומו ותורתו
15. באה"ר - באהבה רבה